

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2024 r. w Warszawie
zażalenia Z. spółki jawnej w K. oraz interwenienta ubocznego W.K.
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 23 kwietnia 2024 r., V AGa 174/22,
w sprawie z powództwa Z. spółki jawnej w K.
przeciwko J.K.
z udziałem interwenienta ubocznego po stronie powodowej W.K.
o zapłatę,

**1) uchyla zaskarżony wyrok i znosi postępowanie przed
Sądem Apelacyjnym w Katowicach w zakresie posiedzenia
niejawnego przeprowadzonego w dniu 23 kwietnia 2024 r.,**

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził od
pozwanego J.K. na rzecz powódki Z. spółki jawnej w K. kwotę 88 560 zł
z ustawowymi odsetkami od 12 stycznia 2021 r. i kosztami procesu tytułem
nadpłaconego czynszu najmu.

Wyrokiem z 23 kwietnia 2024 r. – orzekając na skutek apelacji pozwanego - Sąd Apelacyjny w Katowicach uchylił zaskarżony wyrok, zniósł postępowanie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Uchylenie i zniesienie postępowania nastąpiło z powodu dostrzeżonej z urzędu nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), polegającej na tym, że – z przyczyn szczegółowo przedstawionych w motywach rozstrzygnięcia - powodowa spółka nie była należycie reprezentowana przed Sądem pierwszej instancji.

Wyrok ten zaskarżyli zażaleniem powódka oraz interwenient uboczny W.K., wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

W zażaleniu skarżący, na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. podnieśli w pierwszej kolejności zarzut nieważności postępowania z uwagi na to, że sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach X.Y., orzekający w niniejszej sprawie w drugiej instancji jednoosobowo, powołany został na to stanowisko wadliwie, na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, której kształt został określony ustawą z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3 – dalej: „ustawa z 8 grudnia 2017 r.”).

Ponadto zaskarżonemu orzeczeniu zarzucili:

1. naruszenie przepisów postępowania:

1. art. 69 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie;
2. art. 374 k.p.c. przez rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, mimo, że powódka w pkt 4 odpowiedzi na apelację złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy;
3. 386 § 2 w zw. z art. 379 pkt 2 k.p.c. przez jego wadliwe zastosowanie i uchylenie wyroku Sądu Okręgowego z jednoczesnym zniesieniem postępowania, podczas gdy powódka była należycie reprezentowana przed Sądem pierwszej instancji, a zatem postępowanie nie toczyło się w warunkach nieważności;

4. naruszenie przepisów prawa materialnego:

5. art. 66 w zw. z 67 § 1 k.s.h. poprzez taką jego wykładnię i stosowanie, które doprowadziło do błędnego przyjęcia, że wobec rozwiązania powódki wskutek wypowiedzenia umowy spółki przez wspólnika (art. 58 § 1 pkt 5 k.s.h.) doszło z mocy prawa do jej postawienia w stan likwidacji z dniem 1 stycznia 2021 r., w sytuacji, gdy otwarcie likwidacji nie nastąpiło z mocy prawa, albowiem wspólnicy wybrali inny sposób zakończenia działalności spółki poprzez wniesienie powództwa o przejęcie jej majątku w trybie art. 66 k.s.h., które to postępowanie nie zostało prawomocnie zakończone, co skutkowało niedoprowadzeniem do otwarcia likwidacji spółki z mocy prawa i wyłączeniem obowiązku przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego;

6. art. 67 § 1 w zw. z 75 k.s.h. poprzez taką jego wykładnię i stosowanie, które doprowadziło do błędnego przyjęcia, że powódka znajduje się w likwidacji od 1 stycznia 2021 r., a tym samym, że reprezentują ją łącznie likwidatorzy, w sytuacji, gdy otwarcie likwidacji nie nastąpiło, albowiem wspólnicy wybrali alternatywną metodę zakończenia działalności spółki przez wniesienie powództwa o przejęcie jej majątku przez wspólnika z obowiązkiem rozliczenia się z występującym wspólnikiem w trybie art. 66 k.s.h., co skutkowało niedoprowadzeniem do otwarcia likwidacji spółki z mocy prawa i wyłączeniem obowiązku przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego;

7. art. 75 k.s.h. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że przesłanką należytego umocowania osoby reprezentującej powódkę jest udzielenie pełnomocnictwa łącznie przez obojga wspólników (likwidatorów), w tym wspólnika (likwidatora) przeciwko któremu kierowane jest roszczenie a brak udzielenia pełnomocnictwa przez obojga wspólników (likwidatorów) skutkuje nienależytym umocowaniem pełnomocnika i prowadzi do nieważności postępowania, w sytuacji, gdy powództwo zostało wytoczone przeciwko wspólnikowi (likwidatorowi) spółki, przez co nie może on jej reprezentować w sporze z nim samym, z kolei postępowanie to ma na celu odzyskanie przez spółkę bezpodstawnie uzyskanego świadczenia przez tego wspólnika (likwidatora) z tytułu podwyższenia czynszu najmu;

8. art. 8 w zw. z art. 29 § 1-3 w zw. z 56 § 1 k.s.h. i w zw. z art. 331 § 1 k.c. w zw. z art. 210 k.s.h. poprzez ich niezastosowanie i wskutek tego pozbawienie powódki prawa do dochodzenia roszczenia wobec własnego wspólnika (likwidatora) J.K. oraz bezzasadne przyjęcie, że W.K. - wobec braku udzielenia pełnomocnictwa przez obojga wspólników (likwidatorów) - nie może samodzielnie dochodzić w imieniu spółki roszczeń, w sytuacji gdy powództwo zostało wytoczone przeciwko wspólnikowi (likwidatorowi) tej spółki przez co nie może on reprezentować spółki w sporze z nim samym, z kolei postępowanie to ma na celu odzyskanie przez spółkę bezpodstawnie uzyskanego świadczenia przez tego wspólnika (likwidatora) z tytułu podwyższenia czynszu najmu;

Pozwany w odpowiedzi na zażalenie wniósł o jego odrzucenie, ewentualnie oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługuje na uwzględnienie ze względu na stwierdzoną przez Sąd Najwyższy z urzędu nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 w zw. z art. 398²¹ i z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

Skarżący w pierwszej kolejności podnieśli zarzut nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c. z uwagi na to, że sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach X.Y., orzekający w niniejszej sprawie w drugiej instancji jednoosobowo, powołany został na to stanowisko wadliwie, na skutek rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa, której kształt został określony ustawą z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3 – dalej: „ustawa z 8 grudnia 2017 r.”).

W uchwale składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNC 2020, nr 4, poz. 34, dalej – „uchwała Trzech Połączonych Izb” lub „uchwała z 23 stycznia 2020 r.”) Sąd Najwyższy stwierdził, że w przypadku powołań do pełnienia urzędu sędziego w sądach powszechnych może zachodzić sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego na wniosek KRS ukształtowanej w trybie

określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2024 r., poz. 622 – dalej: „u.s.n.”) powyższa uchwała stanowi zasadę prawną, od której Sąd Najwyższy nie odstąpił w przepisany trybie (art. 88 u.s.n.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego stwierdzono wielokrotnie, że uchwała z 23 stycznia 2020 r. zachowuje moc wiążącą mimo wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 26 maja 2020 r., III KK 75/20 i IV KK 110/20; z 22 grudnia 2020 r., IV KK 516/20; z 21 maja 2020 r., III KO 15/20; z 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, nr 10, poz. 41; z 29 września 2021 r., V KZ 47/21 i II KO 30/21; z 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21; z 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22 i III CO 37/22; z 30 grudnia 2021 r., I CSK 197/20; wyrok Sądu Najwyższego z 26 lipca 2022 r., III KK 404/21; uchwałę Sądu Najwyższego z 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022, nr 10, poz. 95 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNKW 2022, nr 6, poz. 22). W orzeczeniach tych podkreślono, że uchwały Sądu Najwyższego nie są źródłem prawa i nie mają charakteru normatywnego, lecz stanowią wypowiedź o wykładni prawa stosowanej przez sądy powszechne, a Trybunał Konstytucyjny w świetle regulacji zawartej w art. 175 i art. 183 ust. 1 Konstytucji RP nie ma uprawnień do wkraczania w sferę orzecznictwa sądów i wypowiedzania się o mocy wiążącej konkretnego orzeczenia.

W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „EPTC”) uznano, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 nie doprowadził do zniesienia skutków uchwały Trzech Połączonych Izb (zob. m.in. wyroki EPTC z 22 lipca 2021 r., nr 43447/19, *Reczkowicz przeciwko Polsce*; z 8 listopada 2021 r., nr 49868/19 i 57511/19, *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* i z 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, *Advance Pharma spółka z ograniczoną odpowiedzialnością przeciwko Polsce*), także dlatego, że do składu orzekającego, który wydał wyrok w sprawie U 2/20 wchodziły osoby nieuprawnione, które weszły w skład Trybunału Konstytucyjnego na miejsca wcześniej obsadzone (zob. wyrok ETPC z 7 maja 2021 r., nr 4907/18, *Xero Flor przeciwko Polsce*).

Uchwała Trzech Połączonych Izb w zakresie odnoszącym się do sędziów sądów powszechnych została oparta na założeniu, że sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. może zachodzić także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r., jeżeli wadliwość procesu powołania prowadzi w konkretnych okolicznościach do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Celem dokonania oceny w tym zakresie konieczne jest zatem uprzednie zbadanie okoliczności powołania danego sędziego oraz jego postępowania przed i po powołaniu. W okolicznościach sprawy przeprowadzenie tego badania – do czego zmierzają skarżące w zażaleniu - jest jednak przedwczesne.

Zgodnie bowiem z art. 42 a § 3, 4, 5 i 6 pkt 6 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych ustawy (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 334, dalej: „u.s.p.”) w brzmieniu nadanym ustawą z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259), strony postępowania apelacyjnego toczącego się po 15 lipca 2022 r., miały bowiem prawo do złożenia wniosku o zbadanie spełnienia przez SSA X.Y. wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach sprawy mogło to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionych oraz charakteru sprawy.

Wniosek w tym przedmiocie strony mogły złożyć w terminie siedmiu dni od dnia ich zawiadomienia o składzie. Sąd miał natomiast obowiązek przy doręczeniu pierwszego pisma w sprawie zawiadomić uprawnionych do złożenia wniosku o składzie rozpoznającym sprawę.

Do rozpoznania wniosku w razie jego złożenia właściwy byłby Sąd Apelacyjny w składzie, jaki jest właściwy do rozpoznania wniosku o wyłączenie

sędziego (art. 42 a § 14 pkt 1 u.s.p.). W przypadku wydania postanowienia o oddaleniu wniosku stronom przysługiwałoby zażalenie do innego składu tego Sądu (art. 394² § 1¹ pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 42 a § 14 pkt 1 u.s.p.). Z kolei uwzględnienie wniosku rozpoznanego przez sąd powszechny otwiera sędziemu, którego wniosek dotyczy uprawnienie do złożenia wniosku do Sądu Najwyższego o ponowne rozpoznanie sprawy, które Sąd ten rozpoznaje w składzie 5 sędziów (art. 42 a § 13 u.s.p.)

Wymóg zawiadomienia o składzie rozpoznającym apelację nie został jednak w niniejszej sprawie zrealizowany. Zarządzenie wydane w tym przedmiocie 4 stycznia 2023 r. by wraz z pierwszym pismem kierowanym do pełnomocników stron zawiadomić ich zgodnie z art. 42a § 5 zd.3 u.s.p., że do rozpoznania sprawy został wyznaczony SSA X.Y. (k. 306), zostało wykonane dopiero 15 kwietnia 2024 r. (k. 356 i k. 357).

Z kolei zarządzeniem z 23 kwietnia 2024 r. Przewodniczący sprawę skierował na posiedzenie niejawne (k. 356), a następnie bez dołączenia do akt sprawy elektronicznych potwierdzeń odbioru przez pełnomocników stron zawiadomień o składzie rozpoznającym sprawę, Sąd Apelacyjny w Katowicach w tym samym dniu wydał wyrok, nie ustalając, czy pełnomocnicy otrzymali zawiadomienie o składzie i czy upłynął termin do złożenia wniosku, o którym mowa art. 42a § 3 u.s.p.

Dopiero w wykonaniu postanowienia Sądu Najwyższego z 30 grudnia 2024 r. do akt sprawy dołączono elektroniczne potwierdzenia odbioru zawiadomień o składzie rozpoznającym apelację. Wynika z nich, że pełnomocnicy stron otrzymali zawiadomienie o składzie w dniu 30 kwietnia 2024 r., a zatem już po wydaniu zaskarżonego wyroku (k. 469-470). Uniemożliwiło to stronom, w tym powódce, skorzystanie z gwarancji procesowej w postaci złożenia wniosku o zbadanie wymogów niezawisłości i bezstronności Sędziego, który rozpoznał sprawę w drugiej instancji.

Uchybienie to skutkuje nieważnością postępowania. Na skutek uruchomienia przez strony procedury testowej Sędziego, który wydał zaskarżony wyrok mógł być bowiem wyłączony od rozpoznania sprawy, a strony zostały w ten sposób

pozbawione zapewnionej im przez ustawodawcę gwarancji procesowej w postaci uprawnienia do złożenia wniosku o zbadanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Pozostawiając w tym miejscu na uboczu wszystkie mankamenty procedury testowej, bez wyczerpania ewentualnego postępowania w tym przedmiocie, nie jest możliwa ocena postanowionego w zażaleniu zarzutu naruszenia art. 379 pkt 4 k.p.c. Rzeczą Sądu Apelacyjnego będzie zatem ponowne zrealizowanie obowiązku o którym mowa w art. 42 a § 5 u.s.p. Doręczenie zawiadomień o składzie rozpoznającym sprawę, po jej rozpoznaniu jest bowiem nieskuteczne i prowadzi to pozbawienia stron możliwości obrony ich praw w postaci uprawnienia do złożenia wniosku o zbadanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności.

Ocena pozostałych zarzutów zażalenia jest natomiast bezprzedmiotowa, kwestie te będą bowiem dopiero przedmiotem ponownych ustaleń i rozważań Sądu Apelacyjnego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 386 § 2 w związku z art. 394¹ § 3 i z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. Sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

(M.M.)

[a.]